

1

ST
C
A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z

O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z

TARTU TÜTARLASTE GÜMNAASIUMI ÕPILAS- PERE HÄÄLEKANDJA

Nr. 16.

1. juuni 1932.

IV aastakäik.

Väljaandja: Tartu tütarlaste gümnaasium. Pea- ja vastutav toimetaja: Aug. Raud; abi: E. Jaska. Tegev toimetaja: A. Hurt. Toimetuse liikmed: T. Linde, E. Madrats, V. Märtin, L. Raba, M. Suits. Talituse juhataja: V. Käppa. — Kaastööd võtavad vastu toimetuse liikmed igal ajal. — „T. T. G.“ ilmub iga kuu 1. ja 15. päeval, välja arvatud õppetöö vaheajad. Tellimishind: aastafelli jaoks 20 senti number, üksiknumbrite tellijatele à 25 senti.

Laev on jõudnud sadamasse.

Laev on jõudnud sadamasse. On jõudnud pikalt teekonnalt ja suure hulga reisijatega. Teel on nähtud palju, läbi elatud samuti palju, kannatatud vaeva ja valu, tuntud rõõmu ja õnne, nagu ikka siin maailmas; reisijad on koduseks saanud ja üksteisega kokku kasvanud; heledad ja tumedad elamused on neid üksteisele lähendanud. Ühine saatus on neid ühtlaseks ja suureks kooskõlaliseks perekonnaks teinud. Seepärast võibki seletada, et kõigist hädadest ja hädaohtudest hoolimata oli see siiski üks üpris tore reis. Päris kahju on laevalt lahkuda.

Nüüd on aga laev sadamas. Laeval keeb kibe askeldamine ja sadamas samuti. Reisijad lahkuvad laevalt ja saabuvad sadamasse. Nad valguvad peagi laiali kõigile maailma kaarile. Laev jääb tühjaks ja elutuks ning ootab kuni sügiseni. Laevahaldjas nagu hüüaks, et tulgu tagasi sügisel reisijad. Head jällenagemist neile, kes tulevad tagasi! Kuid elage hästi need, kes ei tule tagasi enam meie laevale. Head sõitu teisel laeval ja teistel purjedel! Olgu elutuul teile hea ja soodne!

1. 6. 32.

J. Roos.

Abiturientidele.

Lahkudes oma kasvatajaist - nõuandjaist astute eluteele, et iseseisvalt rännata oma õnnemaale. Olge teadlikud selles, et elutee liiklemismäärused on halastamatult valjud. Eluteelt hargneb tuhandeid teid, mis kutsuvad ja meelitavad rändurit oma tõeliku ja petliku võlu ja iluga. Kasustage haruteid ilu nauti-

miseks, puhkamiseks ja vahelduse loomiseks, kuid hoiduge sattumast eksiteile, milliseist õigetele tagasitulek on raske ja tihti isegi võimatu.

Emma Rosenberg.

Feelix Laarens.

Juhan Püttsepp.

1. VI 32.

Mõtteid kooli lõpetamisel.

Tunaeiline noorus õhutas rahvuslikku iseteadvust, võitles inimesekssaamise õiguse ja „oma toa ja oma loa“ eest. See oli eesti noorte suurim ülesanne ja sangarlikkus.

Tänase ja homse päeva nooruse sangarlikkus algab sealt, kus algab töö, eluvõitlus, eneseohverdus. Töö ja võitluse juures tuleb

homse päeva noorur ja otsib eluvõitluse ihas karastatud hinge tege. Sirutab käe ja otsib vennakätt.

Ulatada talle see vennakäsi ja ta vastu viia kõikemõistva vennaliku inimlikkuseni — see on tänase ja homse päeva noorte ülesanne.

1. VI 32.

Niina Ratasep.

Järjekordse eesriide langedes.

Järjekordne etendus on jälle läbi. Eesriide langeb peagi, et kerkida uue etenduse alul — saabuvas augustis — uuesti.

Kas etendasime siis nüüd komöödiat, draamat või tragöödiat? Või koguni traagikomöödiat?

Esimisel hetkel on ehk raske otsustada, pealegi kui ise oleme ettekande osalised. Kõige vähem näed ju ikka enese ümber. Hästi näed vaid kaugemalt.

Usun siiski, et aeg on selleks liiga tõsine, et mängida puht komöödiat. Ennem siis juba mängime draamat, tragöödiat või traagikomöödiat.

Kas siiski ei oleks küllalt sobiv, kui nime-taksime oma ettekannet traagikomöödiaks? Sest meie ettekandes on peaaegu alati nii koomilisi kui traagilisi löimi ja kudesid. Kellele nii, kellele naa. Kellele tundub kõik see, mis me siin etendame, koomilisena, kellele aga tõelikult traagilisena. Ja on's elu kunagi õige muud kui traagikomöödia! Eks sõltu see kõik sellest, kuidas elu ennast võtta. Ja et siin on nii rohkel arvul päid ja nii rohkel arvul elu „võtjaid“, siis kujunebki kõigest sellest üks traagikomöödia sigri-migri. Eriti aga nüüd etenduse lõppedes, kus on segi hõisked ja pisarad, lõbu ja meeleheitel, raudne kainus ja meeoleolitsev tunneteküllus.

Ja oli's see ettekande ekspositsioonis, dispositsioonis ja algavas konklusioonis teisiti? — Ei. Ikka niisamuti.

Algasime küll kunagi, ajal, mida tikume juba unustamagi, oma ettekannet ühelt poolt tõsiste nägudega, tahtsime teha järjekordselt ära midagi suurt, püsivat ja õilsat. Sealsamas aga häiris meid teiselt poolt elurõõm, elulustakus, elukergemeelsus, kui nii tohib ütelda, ja segi oligi paisatud meie dramaatiline mor-nus.

Ja kui tahame otsida meie etendusest dramaatilist võitlust, dramaatilist intriigi, siis ei leia seda küll vist mujalt kui alalõpmatust heitlusest rõõmu ja mure, elutahte ja ükskõiksuse, ülesehitava ja mahakiskuva vaimude-tegelemise kõrvutitööst.

Ja eks kujune sellest ikkagi välja mingi-sugune traagikomöödia.

Kas on mul volitusi siinkohal kõnelda paljude eest? Ei. Minugi ala on piiratud. Piiratud kitsasse „T.T.G.“ sfääridesse. Ja kui-palju on mul siingi volitusi? On ju mu seljataga mitmeliikmeline toimetus pluss talitus, kellel on ka oma seisukohad, oma veendumused, oma kõik.

Algasime sügisel. Olime täis indu ja töötahet. Kõnelesime ilusaid sõnu. Eksposit-

sioon ennustas kõrke head. Samuti pugesime läbi päris õnnelikult nii mitmestki etaabist, kuni jõudsime dispositsiooni keerdkäikudesse, kus löi liikvele juba instinktide võitlus. Ja siin tikkus puhuma tugevaid vapustusetuuli. Ent läbi ikka sai. Küll kurjustas vahel talituse peainspektor, et rahakotil hakkavat paistma põhi, küll torkasid toimetuseliikmed siin-seal mõne etteheite-oraga. Küll tuli anda vahel selgitust nende ees, kellel on laiemad võimupiirid kui nende ridade kirjutajal. Kuid vastu puksitud ikka sai, nii et häda polnud veel kuigi suur. Ja mis ettekanne see ongi, kui pole intriigi — nii trööstisin ennast.

Siis aga tuli vopse ning hoope juba ohtralt, kui jõudsime ettekande haripunkti piirkonda, kui hakkas juba paistma ettekande lõppvaatus. Tuli sealt, kust ootas; kuid tuli sealtki, kust ei oodanud. Ajakirjaniku sulg on ju terav ja küllalt pikk. Torkab mõnikord valusalt ja üsna kaugelegi.

Nii ilmus ühel efektsemal stseenil jumal teab kuidas ja kust üks deus ex machina, kes tahtis kujundada mängitavat draama-etendust omamoodi. Ja kui juba ilmub deus ex machina, siis on selle pühadusega kaasas ka oma viirikuisuitsetajaid ja isa-meie lugejaid, ühesõnaga — ühe suuruse asemel nähtav trobikond väiksemaid suurusi.

Traagikoomika kõvenes. Intriig kasvas. Lavastajaina tuli valida: kas lasta pöörduda draamal juhuse dikteeriva sõna järele või arendada seda nii, nagu dikteerib seda ette draama ekspositsoon ja dispositsioon.

Otsustasin jääda truuks viimasele. Tulgu's või välja viletsam draama; peaasi, kui konklusioon on eelnevate osadega kooskõlas. Deus ex machina oma rekvisiitidega ja statistidega tuleb jätta tähele panemata. Tarvitagu deus ex machina't teine lavastaja, kes algab kunagi uut lavastust.

Oli see siis nüüd halb või hea, seda otsustagu traagikomöödiat vaatlev parketi-publik ja teatri-reporterid. Siin ma seisain, teisiti ma ei või (punkt).

Oli's nüüd meie, asjaosaliste ja kaugemal-seisjate, töö kooskõlaline? Näis vahel, et: jah!, kuid arutihti ka: ei! Oli kindlasti lahk-arvamusi, etteheiteid, arusaamatusi, võib-olla, et isegi rohkem midagi. Võib olla, et see osaliselt n ä i s ainult nii.

Kas võtta seda traagikana või koomikana? Kes tõmbab piirid nende vahele?

Ent etendus on lavastatud, eesriide langeb. Eks näeme, kes selle kord kergitab, ja kuidas lavastatakse järjekordne etendus.

Aug. Raud.

Igav on sadamas norutada.

Noorik, või ei sobi enam kolm kuud abi-elus olnud naisele säärane aunimi, istub väikeste länguvajunud akna man. Juba kaua istub ta sessamas kohas liikumatult. Hämarasse tuppä ilmuvad viirastuslikud varjud, mis hakkavad kepslema, itsitades noore naise ymber. Naise mõtetest koormatud pää on vajunud käele; näole on tõmbunud kivinenud mask. Ta pilk on kiindunud majakese ymber kasvava pedastiku põue, nagu näeks ta säälmidagi ylihuvitavat. Ja, võib olla, et ta näebki säälmidagi uut — ses igapäev silmade ees olevas pedastikus, sest tõttab ju kevad tuulena yle maa.

On varakevadine õhtu. Päike on vajunud juba pedajate taha. Eemal väikesel metsajärvel peegelduvad veel ta viimsed kiired. Lumi on kadunud, kuid nagu päikesekiuste ilutseb ta veel mõnel kaldanõlvakul, kõrvuti esimeste sinililledega.

Nooriku silm peatub neil kevadkuulutajail, ohe kerkib ta huulile. Yksi, — ei, säälm ahju kõrval hällis on veel keegi, kellele mõteldes tungivad esile tas kõige valusamad etteheited —, peab ta siin madalas kitsas toas istuma, kuna väljas on kevad, vabadus! Kõikjal tärkab uus elu, lootused, unistused, kuid temal on kevad juba seljataga, võib-olla ehk suvigi, sest ymberringi konutab vaid nukrus...

Tuba muutub talle kitsaks, vaikus rõhuvaks. Ta raputab end noist kiusavaist mõtetest. Miks juba nii ruttu keerutab end ta ymber pettumuste hävitav lõng? — Miks juba nii noorelt sidus ta end abielu purustamatute ahelatega? — „Kysid veel,“ kostab ähvardav häälm pimedusest, „kes on too säälm hällis?“ — Ta põgeneb onnist, peatub siis ukse eest kaugusse lippaval rajal, silmis ainus soov: tuleks tema juba!

Sihitult eksleb ta pilk piki teeradu. Kõik nad loogeldes ryhivad edasi, kaugusse, teadmatusse, kuni kord jõuavad kuhugi. Leidub ju siinsamaski pedastikus nende sihtpunkte — kyll uhke suvila, kyll viletsa onni man; ehk veel kaugemal suurteel, kust pääseb kõikjale. Kuid tema mõtete sihtpunkt? —

Korräga kostab seest hädine häälmitsus. Naise nägu tõmbub naerule: on see ju siiski tema laps. See väike säälm hällis annab niipalju julgust ja tahtejõudu emale, et see unustab kõik painajalikud mured, ja silmapilguks kerkivad ta ette kõik lootused uue iluga. Isegi „kylakellade“ parastav-kahetsevad pilgud ja magus-solvavad sõnad näivad talle sel silmapilgul tyhistena.

Uuesti on ta muutunud nooreks, plikaks, kes oodates oma armastatut vaid korjab lilli,

et nendega ehtida tuba põrandast laeni, ja ta ruttab uusi lilli tooma.

Väsinuna, ykskõiksena tuleb mees töölt. Ta nooruskyllasel näol peegeldub tydimus, ja tydinuna viskub ta nägisevale voodile. Nooruslikult rõõmsana tõttab naine tuppä, käes lilled ja oksad.

„Sina, kodus! Ootasid sind juba!“

Siis näeb ta mehe tylpinud nägu, kohtab ta kylma pilku, ja aralt jätkab ta: „Tahtsin tuua kevadet ka meie ruumi ja sind pisut yllatada, kuid oled ikka nii tusanel!“

Naise häälm raugab. Ja jälle lõövad tas mässama tormised lained, mis tahavad purustada takistusi, kuid ymberringi on kylm kindel kalju. — Jõudsin sadamasse, kuhu ryhivad kõik vallalised varem või hiljem. Kuid ma ei leia siit muud kui igavust, norutamist ja päevade asjatut raiskamist. Enne võisin liblikana lennata õielt õiele, võtta säälm seda, mis meeldis, ja tõtata edasi, kuid nyyd...

Kurvalt pöördub ta mehest, lilled langevad käest.

Näib, nagu tahaks mees peatada lahkuvat naist, kuid ta pilk peatub lillil, ja valus viltidus ilmub ta näole. Säälm, põrandal, lamab ka tema — kevad!

Ta pilk tardub ahjul ronivale uimasele kärbsele. Eks ole temagi selle kärbse sarnane, eks puudu ka temal soojus, mis annaks jõudu, sisendaks elu! Juba homme ei roni seesama kärbes enam uimaselt ahju mööda, vaid lendab väljas — vastu kevadele! Kuid iialgi ei tule temale enam kevadet, — sellist, nagu see oli aastaid tagasi. Noolena lendab ta mõte minevikku ja urgitseb säälm unustuse hõlmast kauneid mälestusi.

Missuguse hooga tormas ta vastu tolele kevadele! Missuguse innuga ryhmas ta tööd teha, võidu teistega. Kuidas olid nad kõik, kylapoisid, oodanud kevadet, mõtlemata raskele tööle. Kõigil ymberkaudseil pidudel olid nad esimesi, oli säälm tarvis siis laulda või tantsida. Kuidas siis tydrukud lendasid nende käte vahel yle tantsupõrandal! Ja hiljem, valgeil juuniõil, pysis siis keegi asemel?! Hilja õõni rõkkas laul ja härmoonikamäng kylateelt ja vainult, kuid yhes päikesega mindi põllule ja heinamaale. Tundis siis keegi väsimust, tydimust? Vaevast oli aega sellele mõteldagi. — Tulid jahedamad ja pikemad ööd. Siis hakati aidauste ja lakaluukide taga kolistama... Kadus sygis vihmade ja külmadega. Jõudis tykk talvestki tagant järele (lamaja näole ilmub kibe ilme), kui korräga ilmus ta manu yks tydrukuist ja nõudis abielumist: kus ta muidu minevat oma häbiga...

Ja mis jäi temal muud tehagi kui õpetaja

man ära käia. Mõni aeg tagasi ilmus hällgi tupp.

On jälle kevad. Ta käib töö. Päike pais- tab endise soojusega, kuid midagi puudub. See on vabadus! — Sõbrad, kes on ta hylja- nud, algavad jälle kevadel uut elu uue hooga. Nende unistused lendavad mööda lillelisi aasu võidu kevadlaulukutega, kuid tema hin- gele on klammerdunud abikaasa tugevad kohustused. Mis võib ta teha, et ta ei suuda vastu seista kevade kutsetele, et ta tun- neb igavust üksikus metsamajas. Või on see ainult kevadel, mil teised tormavad võidu- hõisetel elu hurmavaisse keeriseisse, kuna tema peab jääma haavatud metsloomana maha.

Ainsa hyppega on ta lillede man, korjab need kokku, asetab lapse hällile ja tõttab ot- sima naist, et jagada võrdselt abielu igavust.

Vahepääl on jõudnud kärbes sooja truupi ja teritab säääl nobedasti tiibu — uueks eluks, sest myhab ju pedajate ladvus kevadtuul ja järve pinnalt kerkinud udus pillerkaaritavad murueidetytred...

„Uhuu, uhuu!“ hyyab järsku kriiskav- öudselt öökull. Pedastikku läbistab salapärane sosin. Majakese pimedast esikust hiilib välja must kass vorvorse pilgu kiirgades.

Vingerduvail teil uidab rahutu kevad- tuul...

—da.

Taevaskoda.

„Taevaskotta!“ kilkavad noorurite hääled, ja auto kihutab mööda kitsast metsateed. Silmi riivavad vahetevahel puudeoksad, mis puutuvad teele.

On kevadhommik. Linnukesed siristavad okstel ja kogu metsa täidab nende rõõmus sädistamine. Rohtunud tee viib üksikusse tallu. Nagu loss seisab see siin oma kuning- riigis.

Taevaskoda! Kus siis see on? „Siit otse läbi metsa jõuate jõe ääre,“ juhatab talu- perenaine.

Mets õitseb. Kõikjal haljendab rohi ja põõsad. Toomingad levitavad oma magusast lõhna laiali ja õhus tundub hurmavat kevad- õnne.

Kaugemalt kostab tasane vulin. Veel paar sammukest ja meie ees voolab kareda- laineline jõeke, hüpates kivilt kivile. Otse üllatav tundub see, et siin metsapõues see väike jõeke võib nii rõõmsalt karelda nagu vallatu laps. Kaldad on kõrged, ent paiguti madalduvad nad, ja neid madalamaid kaldaid katab kohati valge liiv. See on aga küllalt pehme ja paks, et kaevata end kätega liivasse ja kattuda sellega kui vaibaga.

Põline on siin kogu maastik. Suured kõr- ged puud, kõrged ja liivkivised jõekaldad ja kivilt kivile, kaljult kaljule hüplev jõeke.

Astume edasi piki kallast. Korraga, ootamatult kerkib äkiline kaljusein jõest. See on suur vägev metsik liivkalju. Selle ees tunned peaaegu nagu aukartust, kui vaatad üles ta kõrget tippu. Jõgi voolab siinkohal väga karedalt. Alles pärast pikka võitlust temaga, komistades üle libedate kivide, jõuad teisele kaldale. Kalju kohalt pöörduv jõgi pahemale, moodustades kolmnurgakujulise platsi haljast lühikest muru. Teispool jõge

kaljugalal on ainult väike ribake niisket liivast maad, kuna varakevadel sedagi pole, sest siis uhab jõgi selle täielikult üle.

Kalju õõnsusest voolab välja allik. Sel- le vesi on jõevee kõrval otse jääne. Pehmesse kaljuseina on lõigatud turistide poolt nimesid ja aasta-arve. Mõned neist on isegi kaunis kõrgel, ent kuidas seda on suudetud teha, jääb arusaamatuks. Kalju tippu on väga raske pääseda, sest tee sinna on õige järsk. Ent lõppeks õnnestub see siiski, tarvitades abilistena puude juuri ja põõsaste oksid.

Kõrgelt tipust vaadatuna paistavad all- olevad inimesed nagu kääbused, ja isegi käik on neil nii saamatu. Huvitav on näha, et siit ülalt kaljult ei suuda keegi kivi üle visata allolevast jõekesest, kuna all olles on see tü- hine asi. Siin kõrgel ülal on nii imelik.

Hinge asub mingisugune magus valu ja hetkeks, nagu salapärasusest või muust sunni- tuna, jääd seisatama, pilk kiindunud kaugusse. Kuulata tasast puudekohinat. See on nii tasane ja uinutav, et silmad kipuvad vajuma kinni. Suletud silmi, kõrvus kõlamas tasane puudekohin, südames vaikne-magus valu — nii tahaksin seisatada siin hetkeks rahu. Juba tungivad aga heledad hääled, täis rõõmu- küllast naeru, üles ja ilmuvad valgetes kevad- kleitides tütarlapsed, ja ühes algab huvitav allajooks.

Taevaskoda on ilusamaid kohti Lõuna- Eestis. Viimaseil ajal käib siin õige rohkesti ekskursioone, ja peaaegu alati on mets täis turiste ja lõbutsejaid.

Ent inimeste siiatungimisega kaotab Tae- vaskoda oma võluvusi. Iialgi ei suuda ta enam tagasi võita seda, temale nii armast ürgset rahu.

V. J.

M. Hammer'i viimne teekond.

Oli juba suur mai oma värskel rohelusega ja õisküllaste ehetega, kui kogusime — T.T.G. rohkearvuline õpilaste ja õpetajaspere peaaegu täies koosseisus — ikastaneist, vaht- raist ja pärnadest piiratud kooliõue, et koon- duda rongkäiguks oma lahkunud õpetaja ja kaasvõitleja viimsele rahupaika saatmi- seks. Sügav tõsidus oli vaigistanud kõik harilikult esilekippuvad häälsused. Trauris koolilipp keset liikuvat inimhulka sümbolisee- ris kogumise otstarvet ja kogujate meeleolu.

Tehtud vastavad eelkorraldused, liikus ühine matuseliste-rong läbi Riia tänava, Aia tänava mäest üles — leinamaja ette. Seal sees peeti lahkunule viimset saatmispalvet omaste, lähemate tuttavate ja kooli esindajate osavõtul.

Viivukese ootamist, ja juba kantigi välja puuses varjukattes leinatava põrm. Asetati surnuvankrile ja piirati see lilledega ja pärga- dega.

Leinarongi etteotsa võttis koha T.T.G. Õpilaspere vanem, kellele järgnesid lipu- ja pärgadekandjad. Järgneva surnuvankri taga liikusid kadunu sugulased ja sõbrad, T.T.G. õpetajad ja õpilased, alates noorimaist klas- sest ja lõpetades vanimatega.

Matuse-rongkäik suundus Aia-Tähe-Riia tänavate kaudu T.T.G. ette, kus peatus. Läbi avatud koolisaali akende kostis koolikoorilt viimne austuse- ja jumalagajatu-laul selles asutises kümme aastat töötanud õpetajale:

„Ligemal', Jumal, Sull', ligemal' Sull' . . .“

Oli liigutav hetk. Rääkimata rongkäigus viibijaist, ei suutnud uudishimust peatumajää-

nud juhuslikud möödaminejadki tagasi suruda heldimusmeeleolu. Nii mõnegi silmas läikis pisar.

Edasi hakkas liikuma aeglasel sammul matuseliste pikk rida, mida märgatavalt suu- rendasid veel lisakstulnud laulukoorist osa- võtjad.

Teekond kujunes ammutuntud rada: läbi Riia, Promenadi, Küüni, Rüütli, Laia, Vene, Narva ja Puiestee tänavate, pöördudes tee- konna lõpul Maarja kalmistu väravate ette.

Siin väheajaline peatus, kuni õpilased suutsid reastuda kalmistuteel spaleeride-palis- tuseks.

Siis kanti puusärk Maarja koguduse sur- nuaiu uemale poolele, kus ootas Kallas'te matusepaigas nelja lokkavalt-kasvava pärna all värskeltkaevatud haud niiskete mullakün- gaste vahel.

Harjunud käed lasksid nobedasti haua- sügavusse lahkuva maise põrmu. Saatjate korrapärased read lagunesid ja koondusid ti- hedaks ringiks ümber matusepaiga, lähemale omaksed, tuttavad, kooli esindajad, lahkuu juhatusel olnud IIIb klass, kooli laulukoor, kaugemale muud saatjad, siiakogunud kooli vilistlased ja teised leinajad. Haa ümber asetused õpilased-auvahid.

Algas matusetalitus, mida toimetab lah- kunu kaasõpetaja — T.T.G. usuõpetaja A. Wöhrmann. Ei olnud siin tegemist üksi traditsioonilise matusetalitusega, vaid kõne- leja sõnad tulid südamest ja leidsid seetõttu ka liigutamapanevat vastukõla leinajate sü- dameis. Vaevalt et keegi suutis taltsutada oma esilekerkivat hardumustunnet, sest mä- lestus kallist lahkunust oli ju nii lähedal kõi- gile ja lahkuu isik nii südames kõigil. Ja kui kõlasid matusekõne lõpul saatuslikud sõ- nad: „Mullast oled sina võetud, mullaks pead sa saama . . .“, siis kostus ahastav kurbuseohe läbi rohkearvulise saatjaskonna, kuni selle mattis oma vaikesse helinasse kõnele järgnev lõpplaul ja koolikoori poolt ettekantud püha- lik-tõsine viis sõnadel: „Siin hing'vad ra- hus . . .“.

Järgnesid jälhüüded ja pärgade-toomi- sed. Esimesena kõneles koolijuhataja hr. J. Roos, kelle sõnad uuesti löid liikvele hetkeks vaibunud valutundel kaasleinaajate hingis. Ta- bas ju hr. koolijuhataja kõne just neid helli mälestusi, mis liikusid kõigi kooliga ühenduses olevate isikute, nii kaasõpetajate, õpilaste, vi- listlaste kui lastevanemate meeltes, kuna lah- kunu oli eranditult kõigi poolt armastatud ning kalliks peetud.

See heldimusmeeleolu aina kasvas, kui võtsid järjekorras sõna oma nooruse süütuses IIb klassi vanem M. Kümmel, varemalt lahkunu juhatusel olnud klassi esindaja X lennust vil. Kuusik, Õpilaspere vanem N. Ratasep, kooli Vilistlaskogu juhataja S. Lang, samuti asjalikus tõsiduses kaasatundev lastevanemate-komitee juhataja esimees V. Kustlov ja kaasvõitlejalikus lugupidamises Tartu Keskkooliõpetajate Ühingu juhataja õpetaja hr. Kaljot.

Siis langes rohkeist käsist heidetud liiva ja lilli haudapaigutatud leinatava puusärgile,

kuni lõppeks kalmulabidad ehtasid endise lahtise avause asemele muldse künka, mis mattus peagi pärgadesse ja lilledesse — viimseisse lahkumismärkidesse ja tänusümbolitesse.

Ja näis, nagu oleksid alles nüüd vallandunud täielikult leinajate südameis lohutamatud valuallikad — nii lõpmata kurb oli vaadata hauakünka ümber põlvitavaid ja härdalt pisaraid valavaid noori ja tagasihoidlikus hardumuses siinsamas meelisklevaid vanu.

Õhtupäike aga oli kadunud vahepeal pilvede varju ja jahedad tuulekeerised häirisid pakatavat kevadloodust. R.

Lydia Koidula kirjavahetus Antti Almborg-Jalava'ga.

(Järg).

Koidula Soomest lahkumise järele kirjutab Almborg, soovides teada saada K. reisimuljeid. Koidula, olles Soomest ülimes arvamus, kirjutab kohe Almborg'ile kirja, mille sisu väga mitmekesine. See on täis naiselikkust, südamlikkust ja ühtlasi armastust, nagu see avaldub mehe - ja naispoole vahel. Ta saadab Almborg'ile lilli, mis viimasele ta sünnipäeval kätte jõuavad, tuues esile Almborg'is suuri rõõmuelamusi. Koidula's äratav suurt imestust Almborg'ilt saabunud eestikeelne kiri. Ta küsib, kuidas Almborg on suutnud niipalju eesti keelt õppida. Almborg olevat seda õppinud eestikeelseist raamatuid. Ta olevat läbi lugenud ka Koidula tõlgitud töid. Ta oleks uhke, kui Soomes leiduks säärane kirjutajatar, nagu seda on Koidula. Koidula kirjutab, mis ta Soome ringsõidul näinud ja läbi elanud. Ta ülistab Soome looduse ja maastiku ilu, mis jätnud ta hinge sügava ja suurepärase mulje. Ta ei olevat tahtnud Soomest niiruttu lahkuda, kuid pidanud seda tegema oma isa pärast. Ta võtnud Soomest mulda kaasa, mida ta austavat kui talismani. Peterburi sõites sõitnud temaga ühes üks soome talupoeg, kes süvendanud ka temas rahulolutunnet Soomega. Ta tahab, et Almborg talle jutustaks Soomest. Kutsudes Almborg'i Eestisse saadab ta tervitusi kõikidele soome haridustegelastele, kes teda tunnevad. Laeval Tampere sõites olevat saanud Koidula tuttavaks kellegi Ilta Ekroos'iga, kes talle väga meeldinud. See rõõmustab Almborg'i, sest ta seisukoht Ilta Ekroos'i suhtes on niisamasugune. Almborg tänab Eestisse kutse eest ja teatab, et ta on haige ülekoormatusest. Almborg teatab ühe soome rahvustegelase surmast, kes Koidula't vastu võtnud Soomes käigu puhul. Koidula kirjutab, et temagi on haige ega tohi talvel toast väljuda. Ta küsib, kuidas on Almborg'i tervislik seisukord. Almborg avaldab tõsist kaastundmust Koidula vastu, üteldes, et tunneb end juba pä-

ris tervena. Koidula'l on väga kahju, et üks tulisem Soome isamaalane on surnud. Ta teatab Almborg'ile Kreutzwald'i külaskäigust Tartus. Koidula'le saabus Ungarist hr. Hunfalvy'lt tema reisiraamat, kus räägitakse ka Soomest ja soome rahvast. Koidula kahjatseb, et ta ungari keelt ei mõista. Ta tutvustab Almborg'i oma näidendi „Säärase mulgiga“. Soovib, et Almborg saadaks talle soome tähtsamate rahvustegelaste päevapilte. Almborg'il osutub see aga võimatuks. Koidula saadab ka proua Ekroos'ile kirja. Almborg kirjutab, et proua Ekroos olevat väga vaimustatud sellest kirjast ja tahtvat talle oma päevapilti saata. Almborg kirjutab, et Helsingi on täis elavust riigipäeva avamise tõttu. Ta teatab, et Soomes ilmub uus ajaleht „Morgonbladet“. Ta saadab Koidula'le oma päevapildi.

See on Almborg'i viimne kiri, mis on säilinud. On säilinud veel aga mõned Koidula kirjad. Koidula saadab Almborg'ile oma kihlkaardi. Ta teatab, et abiellub Eduard Michelson'iga. Soovib ka nüüd nagu juba varem inigi mitmel puhul oma kirjades, et Almborg talle kirjutaks midagi Soomest. Tal olevat palju ettevalmistusi pulmadeks. Ta teab, et Almborg on haige, ja hoiatab teda liigse töö eest. Teatab, et Eestis on neli põllumeeste seltsi. Ta ei taha oma endisest nimest, Lydia Jannsen'ist, lahkuda. Peab oma abikaasaga Kroonlinna asuma. Palub Almborg'i Kroonlinna, et siis ühiselt Eestisse sõita. Ta ei pea lugu õigest naise missionist, maja hoida ja ilustada. Eestist lahkumine olevat talle raske. Kroonlinna asudes liginevat ta Soomele, mis teda rõõmustab.

Almborg on talle nähtavasti saatnud tervitustelegrammi, mille eest ta Almborg'i tänab. Lubab Almborg'i pulma tulla, kui see abiellub. Kroonlinna elu ei meeldi talle sugugi, kõik tundub tühjuna ja võõrana. Ta saadab Almborg'ile ühe oma luuletistest ja oma abikaasa

pildi. Tartus on kavatsus pidada jälle laulu- pidu, kuhu Koidula ka Alberg'i kutsub. Alberg on vahepeal abiellunud ja Koidula saadab ta abikaasale Almale tervitusi. Alberg'i reisist välismaal on Koidula väga huvitatud ja soovib teada, mis ta sääl näinud ja läbi elanud. Ta jutustab Alberg'ile Aleksandri kooli asutamisest. Koidula lubab oma poja ja abikaasaga varsti Soome ilmuda, et näha neid tõsiseid kindlaid kaljusid ja tumedaids metsi ühes veepeegeldustega.

See reis aga ei teostu Koidulal, sest ta peab oma abikaasale, kes välismaale sõidab, järgnema. Koidula'l on enne ärasõitu palju tööd. Ta on sunnitud kõik üksinda tegema, mis puutub ta majapidamise likvideerimisse. Tal sünnib tütar, mille tagajärjel ta haigestub raskesti. Ka Alberg'i abikaasal on sündinud poeg.

Neli kuud pärast tütre sündimist algab Koidula reis välismaale, ja nimelt Saksamaale. Teel jätab Koidula oma väikese tütre Tartu vanemate juurde. Ta asub elama Breslausse. Säälne elu suudab teda kaunis hästi rahuldada, kuid igatsus isamaa vastu elab temas tuiselt edasi.

Kirjavahetus ei katke mitte Koidula abiellumisega, nagu seda oletatakse. Koidula ja

Alberg'i vahel pole juhtunud midagi lahutavalt mõjuvat. Koidula ei unusta iialgi Soomet. Alberg on Koidula vastu suurt huvi tundnud, olles uhke „eesti esimese naise“ sõprusest. Pidumeeleolu joovastuses on ta tundmused lühikese aja jooksul armastuselegi lähenenud, kuid otsustaval silmapilgul loobub ta sellest. Ta ei tarvita ühtki neist juhustest, mis Koidula kiri pakub, vaid läheb osavalt kõigist naiseliku mõistuse loodud veealustest karidest mööda.

Neile kirjadele annab suurima huvitavuse psühholoogilis-biograafiline külg, eriti just Koidula kirjadele, mis kuuluvad ta saatusliku murrangu ja sellele järgnevale ajajärku. Koidula igatses kõige maailma hea ja ilusa järgi, kuigi varjas endas koltumist ülekuhjatud töö tagajärjel. Ta oli haaratud aja värsketest eestluse aateist, hing täis elujanu, „kuigi tahtejõud haiglaselt nõrk, harmooniata.“ Selle vastu vaim fantaasiarikas, julge oma unistustes ja kavatsustes, eriti mis puutub Soomesse. Koidula oli rõõmus, et leidis kaasvõitleja Soomes, kus olid peaaegu niisamasugused olud kui meil.

Koidula ja Alberg'i kirjavahetus paistab meile mitte ükski Koidula ja Alberg'i, vaid ka Soome ja Eesti vahekorra selgitajana.

M. Kaur.

Keelenurk.

Keelilisi vastuoksusi (järg).

a-u v a s t u o k s u s. — See esisneb selles, et sääl tarvitetakse a-d, kus peab olema u, ja sääl u-d, kus a on kahtlemata õigem. Omal ajal — veel aasta viie eest — ja osalt nyydki veel kirjutetakse „tuntav puudus, — see hõõgab kuumusest“, kuna peab olema „tunduv puudus, — see hõõgub kuumusest“. Teiselt poolt minnakse liiale uma-lõpulistele refleksiivide moodustamisega, kirjutades „see kestub kaua, — häälkostus kaugelt“. Kui a- või i-tyveline verb on juba iseenesest intransitiivne, ei tarvitse enam seda a-d või i-d u-ks muuta. Seepärast: „see kestab kaua, — häälkostis kaugelat“. Samuti ka mitte „säiluma“, vaid säilima.

Eriliselt rõhutetagu siin, et nii-nimetet momentaanverbid (äkilist tegevust tähendavad verbid) on alati ama-lõpulistised ja -uma pleks neil mingisugune u-vastuoksus. Seepärast mitte „plahvatub, liigatub, seisatub, võpatub“ jne., nagu kahjuks väga sageli esineb ka meie parimas kirjanduses, vaid ainult „plahvatab, liigatab, seisatab, võpatab“ jne. või ka, nagu nyyd Muugi grammatikas peaaegu näikse eelistatavat, „plahvatab, liigatab, seisatab, võ-

phatab“ jne. Sest momentaanverbid on juba iseenesest, ka ama-lõpulistena, intransitiivsed. Näit.: „ta käsi liigatas (ehk liigatas)“, s. o. liikus järsku, lyhidalt.

-mine ja -us -vastuoksus. — Omal ajal säeti keeleuuenduse poolt põhimõtte yles, et mine-sõnu tuleks teataval määral piirata, tarvitades nende asemel mõnd muulõpulist verbaalnimisõna (nagu -us, -e, -ng, -u), kus ei ole tegemist mitte nii tegevuse protsessiga (käiguga), vaid kus tuletetava sõnaga tahetakse osutada enam kas tegevuse üksikjuhtumit või erilist tähendust või tulemust või enam abstraktmõistet. Nyyd aga on selle põhimõtte tegelikus jälgimises yhelt poolt mindud liiale mine-lõpu vältimises, teiselt poolt -mine juure jäämises, kus oleks pidanud selle asendamingi teise lõpuga, nii et on jälle tekkinud mingisugune vastuoksuslikkus. Liialdusena tundub -mine vältimine sõnades „arvamus, teadmused (näit. „õpilaste teadmusi hindama“), ärkusaeg“. Siin võiksid väga hästi jääda „arvamine (— „mu arvamine on teie omast erinev“), — õpilaste teadmisi hindama, ärkamiseaeg. Sest igat -mine't ei saa ega tarvitse me ometi asendada lyhema

vormiga, nagu „(Kristuse) ülestõusmine, — inimene patustpöörmine, — ta arusaamine sellest asjast oli teissugune“ jne. Järelikult on juhtumeid, kus ka -mine võib esineda üksiku või erilise juhtumi või tulemuse või abstraksema sõna tähenduses. Seepärast võiks väga hästi jääda vormide juure „arvamine“ ja „ärkamis-aeg“. Eriti halb on „teadmus“, mis on liig lähikõlaline sõnaga „teadvus“ (ka „teadmed“ on halb ja tarbetu sõna!).

Teiselt poolt aga tarvitetakse yha edasi: „ta tegi mulle niisuguse pakkumise, — vabrik sai uusi tellimisi (nii kirjutavad ajalehed, kus muidu esinevad juba „arvamus“ ja „teadmused“), kuna just siin sobib ja tuleb tarvitada „pakkumus, tellimus“, sest et siin just on kindlasti tegemist tegevuse üksiku juhtumi ja osalt koguni tulemusega.

Joh. Aavik.

Esimesed kodutütred.

Jaauaris 1932 kinnitati kodutütarde ajutised põhimäärused ja veebruaris alati kodutütarde organiseerimisega. Teatavasti on kodutütarde organisatsioon paralleelne noorkotkaste organisatsioonile ja taotleb neidsamu eesmäärke, kohandatud vaid tütarlastele.

Kodutütarde organiseerimise alal sammub Tartu esirinnas. Organisatsiooni juhina ning vanemana töötab T. T. G. inspektriiss S. Pruuden. Tartus töötavad kodutütarde rühmad 3 keskkooli ja 5 algkooli juures. Kokku on 167 liiget. Õppeaasta lõpuks suudeti teha ära niipalju, et võidi öiendada IV järgu katse, mis võimaldas piduliku töotuseandmise ja vormikandmise õiguse.

Pühalik töotuseandmine toimus E. N. K. S. tütarl. gümn. saalis laup. 28. mail. See sündmus väärrib seda rohkem tähelepanu, et siin andsid töotuse esimesed kodutütred üldse, kuna peale Tartu keegi teistest linnadest pole veel suutnud seda teha. Selleks puhuks olid Tallinnast siia sõitnud Naistekodukaitse Keskju-

hatuse esinaine pr. M. Raamot ja kodutütarde instruktor pr. Johani. Aukülastistena võtsid osa pidulikust koondusest noorkotkaste vanem Tartu koolinõunik J. Lang, päalik hr. Eglon ja kõikide Tartu noorkotkaste staabid vennasorg-de esindajaina.

Pärast ringkonna vanema prl. S. Pruuden'i kõnet andis esimesena töotuse T. T. G. kodutütarde rühm, kuna see oli asutatud Tartus esimesena. Esimesed töotussõnad ütles T. T. G. rühma vanem Ib kl. õpilane Lilli Mals. Üldse andsid töotuse 92 kodutütart. Töotusele järgnesid rahvatantsude ettekanded. Meeleolu oli kõigiti ülev.

Järgmisel päeval, s. o. 29. V, olid ühised pidustused kodutütardel ja noorkotkastel, mis algasid rongkäiguga T. T. G. õuest Tallinna tänava spordiväljale, kus olid korraldatud võistlusmängud. Keskkoolide kodutütred (T. T. G. ja T. K. G. rühmad) esinesid rahvatantsudega ja algkoolide rühmad lihtsamate võistlusnumbritega.

Kooli elu.

Kooli õppereisid

käesoleval õppeaastal olid järgmised:

Ia kl.: 25. V autoga Taevaskotta; Ib kl.: 28. V laevaga Kaagveresse; Ic kl.: 26. V autoga Taevaskotta ja Põlva; Iia kl.: enne suvepühi autoga Elva, Rõngu, Randu, Võrtsjärvele, Puhja; Iib kl.: 29. ja 30. V autoga Äksi, Saadjärve, Palamusele, Kuremaale; Iic kl.: autoga Taevaskotta, Põlva, Krüüdneri, Kambja; IIIa, IIIb ja IIIc kl.: 28., 29. ja 30. V autoga Rāpinasse, Petserisse, Irboskasse, Munamäele, Rõugesse, Kasaritsa, Võrru, Põlvasse; IVa kl.: 29. ja 30. V autoga Pühajärve, Otepäesse, Munamäele; IVb ja IVc kl.: 28., 29., 30. ja 31. V autoga Põhja-rannikule (Narva-Jõesuho, Narva, Ontikale, Kohtla, Rakveresse

jne.). Abiturientide õppereis teostub pärast koolitöö lõppu autoga maršruudi järele: Tallinna—Keila—Joa—Nissi—Kullamaa—Vigala—Jaagupi—Pärnu—Kihnu—Saarde—Karksi—Paistu—Viljandi—S. Jaani—Leola kants—Kolga—Jaani—Põltsamaa—Tartu. Õppereisid on seni eranditult õnnestunud hästi.

Abiturientide tööd.

Neljap. 26. V oli abiturientidel 5-tunniline töö eesti keeles teemidel: „Iseenesega lahkelis olevad isikud eesti uuemas ilukirjanduses“ ja „Inimese saatus oleneb ta iseloomust ja võimeist“.

Teisip. 31. V oli 3-tunniline töö matemaatikas.

Rigivanema juures

käisid 28. V abiturientide esindajatena Öpilaspere vanem N. Ratasep (Va) ja L. Kuslap (Vc). Neid saatis külaskäigul õpetaja J. Püttsepp.

Lähemate päevade kava.

Neljap. 2. VI või reedel 3. VI ühine väljasõit rohelisse; laup. 4. VI õppenõukogu koosolek I—IV kl. kohta; esmasp. 6. VI õppen. koosolek abiturientide kohta; keskn. 8. VI k. 10 e. l. lõppaktus; 9—11 uute õpilaste vastuvõtmine. — Koolitöö algus sügisel 29. augustil.

Kontsert Muusikaringi korraldusel 27. mail, 1932.

Tartu kõrgema muusikakooli õpilaste ja meie oma Muusikaringi ühisel jõul kujunes nimetatud kontsert üheks huvitavamaks meie ringide ettevõtteist tänavu, kuna see suutis pakuda tõsiselt väärtuslikke muusikapalu nii täieliku kava ulatuses, et võimalus säärast kuulda avaneb meie õpilastele ainult harva. Terve rida muusikakooli õpilasi oma mitmekesiste ja suurte võimetega on teeninud meie kõigi tõsise tänu oma vaeva ja tahte eest lasta neist osa saada ka meil. Samuti peab ütlemale südamlilik aitäh meie Muusikaringi laulukoorile ta hoogsate ja vaimustavate ettekannete eest.

Kontsert algas prl. S. Kummeli klaverisoologa, millele järgnesid prl. T. Krigul'i laul, härra O. Mürsepa viiulipalad, meile kõigile tuntud prl. H. Parson'i meeldivad laulud ja edasi pr. Puusta laulusoolo, mida kõiki saatis klaveril meie õpilane L. Lesta.

Päale mainitute kuulsime veel pr. Kompus'e klaveri- ja härra P. Elias'e tšellosooloid (klaveril pr. Luck) ja trioettekandeid härra O. Mürsepa (viiul), härra P. Elias'e (tšello) ja õpil. L. Lesta (klaver) poolt. Lõppeks esinesid lauluduetiga prl. Parosn ja pr. Puusta.

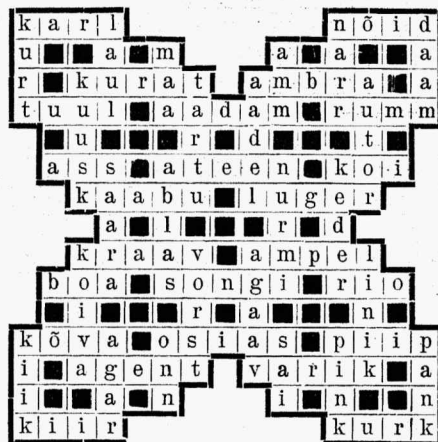
Tartu koolinoorte laulupäev

pühapäev 22. V teostus suurejooneliselt. Osa võtsid täies koosseisus nii kesk-, kutse- kui algkoolid. Keskkoolide rongkäik algas E. N. K. S. tütarl. gümni. õuest, algkoolide rongkäik raekoja eest. Kontsert Tallinna tän. spordiplatsil kestis k. 12—15. Laulupäeva avas koolivalitsuse juhataja J. Treumann, lõppsõna ütles dir. J. Tork. Algkoolide koore juhatasid hrad Aben ja Malinkin, keskkooli koore hrad Konsap, Wirkhaus, Nieländer ja Eomois. Kõik ettekanded õnnestusid täiel määral. Dekoratiivne ala hr. J. Püttsepa juhatusel oli maitsekas ja sobiv. Osavõtt väga rohke.

L. Koidula mälestustahvli avamine

Tiigi tänaval endise J. W. Jannseni maja seinal toimus väärikalt. Meie kooli osa selles avamisprotseduuris seisis selles, et Muusikaringi laulukoor õpil. M. Epler'i juhatusel kandis ette mõned laulud ja peakõnega esines dir. J. Roos; samuti ütles tervitussõnu Öpilaspere vanem N. Ratasep.

Hinnamõistatis nr. 9 lahendis.

Auhind — K. Hamsuni „Hulkurid I“ — sai õpilane Sareal (IIIa).

Nipped-näpped.

Mõni aeg tagasi pühisest T. T. G. Öpilaspere oma aastapäeva. Et see sündmus pidulikkuseta mööduda ei võinud, siis käskis meie kallid esinaine ka ilupuid tellida. Korraldajaks, kelle hooleks asi jäetud, arvas aga, et mis neist süldipuudest ikka asja on, meel on ikka hoopis rõõmsam, kui tubli hulk puud ahjus ja tuba soe. Seetõttu siis vist käskiski ühel „vähemal õel“ üks tubli koorem kasepuud muretseda, mis aga mõningate segavate asjaolude puhul päralt ei jõudnud.

Enne käsis koolitatud tütre kartuleid pesta. Peale mõningat kõhklemist küsis tütar: „Kas hariliku või lõhnaõliga?“

Õpetaja küsis õpilaselt ingliskeele grammatikat. See seletab nõutava küll eesti keeles, ei oska end aga väljendada ingliskeeles. Kui õpetaja juba kurjaks muutub, puskab õpilane omas viimses hingehädas: „Olen tuline isamaalane ja räägin ainult eesti keelt!“